בס״ד. שיחת ש״פ משפטים, מבה״ח אדר־ראשון, ה׳תשי״ד.

בלתי מוגה

א. צוה לנגן ואמר מאמר ד״ה ואלה המשפטים.

* * *

ב. מאמר הנ״ל הוא ביסודו מאמר אדמו״ר הזקן[1], שבו מבוארים חילוקי המדריגות ד״עבד כנעני״, ״עבד עברי״, ״אמה עברי״, ו״בת״.

במאמר עצמו, כפי שנאמר ע״י אדמו״ר הזקן, מבואר הענין בקיצור; אבל על מאמר זה יש רשימה מאדמו״ר הצ״צ[2], ובה הגהות וביאורים להמאמר, שבהם מבואר הענין ביתר אריכות.

וכן ישנו מאמר בענין זה מאדמו״ר האמצעי[3], ואף שמדובר שם אודות אותם ענינים, הרי זה בסגנון אחר לגמרי.

והמאמר כפי שנאמר עתה — הוא בהתאם למאמר אדמו״ר הזקן עם הגהות הצ״צ הנ״ל.

ג. ברשימת אדמו״ר הצ״צ על מאמר אדמו״ר הזקן הנ״ל, נרשם על המאמר בכתי״ק אדמו״ר הצ״צ, שמאמר זה נאמר ״בלאזני בימים הראשונים״.

וכיון שאדמו״ר הזקן עקר מליאָזנא לליאַדי בשנת תקס״א[4], ומאמר זה נאמר ״בלאזני בימים הראשונים״, הרי מובן שמאמר זה נאמר שנים רבות ״לפני פעטערבורג״, שהרי מאסר פעטערבורג הי׳ בשנת תקנ״ט (שנתיים בלבד לפני המעבר מליאָזנא לליאַדי)[5].

ואעפ״כ, סגנונו של מאמר זה הוא באופן דהשגה, דלא כרוב המאמרים שלפני פעטערבורג שלא נמשכו באופן של השגה[6].

---

1) ד״ה וכי ימכור באוה״ת פרשתנו ע׳ א׳קכז ואילך (״הדרוש הזה הוא מרבינו הגדול נ״ע״).

2) אוה״ת שם. וראה גם סהמ״צ להצ״צ מצות יעוד ופדיון אמה העברי׳ (דרמ״צ פג, ב ואילך).

3) ד״ה וכי ימכור בתו״ח שמות עא, ב ואילך. דרך חיים שער התפלה פס״ו ואילך.

4) ראה ״שלשלת היחס ור״פ מתולדות בית רבינו״ אדה״ז ב״היום יום״ בתחילתו.

5) ראה גם ״רשימת המאמרים ע״ס השנים״ שבסו״ס מאמרי אדה״ז הקצרים ע׳ תרכ הערה 116.

6) ראה סה״ש תורת שלום ע׳ 114.

וע"ד מ"ש אדמו"ר מוהרש"ב נ"ע בשיחותיו[7] בנוגע לספר התניא, שאע"פ שנכתב "לפני פעטערבורג", הרי סגנונו הוא באופן המתאים ל"אחרי פעטערבורג", בהיותו יסוד תורת החסידות. וכן מצינו מאמרים יחידים נוספים מתקופת "לפני פעטערבורג", שנאמרו בסגנון השייך ל"אחרי פעטערבורג", ומאמר זה הוא אחד ממאמרים אלו.

ד. עפ"ז יש לבאר את חילוקי הלשונות בין המאמר של אדמו"ר הזקן למאמר של אדמו"ר האמצעי בנוגע לד' המדריגות הנ"ל — שבמאמר של אדמו"ר האמצעי מתאימים יותר החילוקים בין ד' מדריגות הנ"ל לחילוקי המדריגות דצדיק ובינוני כו', משא"כ במאמר אדמו"ר הזקן קשה למצוא את ההתאמה לחילוקי המדריגות דצדיק ובינוני.

והטעם לזה — כיון שמאמר זה נאמר "בלאזני בימים הראשונים", זמן רב לפני כתיבת ספר התניא (שבו מבוארים לראשונה חילוקי המדריגות דצדיק ובינוני), ולכן נתבאר הענין באותיות אחרות.

ועד"ז סיפר כ"ק מו"ח אדמו"ר אודות אביו אדמו"ר נ"ע, וכן רבותינו נשיאינו שלפניו — שבמשך השנים היו משתנים אצלם האותיות במאמרי דא"ח, דהיינו, שאותו ענין שנתבאר בשנים שלפנ"ז באותיות מסויימות, נתבאר בשנים שלאח"ז באותיות אחרות, ועד שהיו צריכים להשתדל למצוא אותו ענין במאמרים הקודמים, להתאים ולהשוות, שלא יהיו סתירות ביניהם.

[ויובן זה ע"ד המבואר[8] בענין ימי השבוע וימי השנה, שכל אחד מהם הוא חשבון בפני עצמו, ואינם סותרים זה לזה. ועפ"ז מבואר הטעם שבביהמ"ק היו תוקעין גם בר"ה שחל להיות בשבת, אף שמצד שבת אין מקום לתק"ש — כיון שימי השנה (ר"ה) וימי השבוע (שבת) הם שני חשבונות בפני עצמם שאינם בסתירה זל"ז].

ה. והנה, ד' המדריגות ד"עבד כנעני", "עבד עברי", "אמה עברי'" ו"בת", כפי שנתבארו באותיות מאמר אדמו"ר הזקן הנ"ל, הם (לא בהתאם לחילוקי המדריגות דצדיק ובינוני שבתניא, כנ"ל, אלא) כנגד ד' עולמות אבי"ע:

"עבד כנעני" — כנגד עולם העשי', "עבד עברי" — כנגד עולם

---

7) סה"ש שם, וע' 55.

8) ראה גם שיחת יום שמח"ת ס"ב (לעיל ח"י ע' 100). וש"נ.

היצירה, "אמה עברי'" — כנגד עולם הבריאה, ו"בת" — כנגד עולם האצילות.

והנה, בענין ד' עולמות אבי"ע מבואר בחסידות, שאף שעולם העשי' הוא העולם התחתון ביותר, ועולם האצילות הוא העולם העליון ביותר — הרי דוקא עולם העשי' שייך לעולם האצילות, כיון ש"נעוץ תחילתן בסופן"[9].

וכמרומז גם בפסוק[10] "בראתיו יצרתיו אף עשיתיו", שבו נרמזים ד' עולמות אבי"ע — בתיבות "בראתיו", "יצרתיו" ו"עשיתיו" נרמזים ג' עולמות בי"ע, ותיבת "אף" (לשון ריבוי) מרבה את עולם האצילות — שתיבת "אף" (הרומזת לעולם האצילות) כתובה בסמוך (ובשייכות) לתיבת "עשיתיו" (הרומזת לעולם העשי') דוקא, שזהו מצד השייכות המיוחדת בין עולם העשי' לעולם האצילות.

וכיון שד' המדריגות "עבד כנעני", "עבד עברי", "אמה עברי'" ו"בת" הם כנגד ד' עולמות אבי"ע, עכצ"ל, שיש מעלה באופן העבודה ד"עבד כנעני" (שכנגד עולם העשי') לגבי אופני העבודה ד"עבד עברי" ו"אמה עברי'" (שכנגד עולם היצירה ועולם הבריאה), שדוקא העבודה ד"עבד כנעני" קשורה עם העבודה ד"בת" (שכנגד עולם האצילות).

ו. והביאור בזה:

תכלית הכוונה דבריאת העולמות היא, כמאמר רז"ל[11] "נתאווה הקב"ה להיות לו ית' דירה בתחתונים". ומבואר בחסידות[12], שכשם שדירת האדם היא באופן שעצמותו ומהותו של האדם דר בהדירה, כך הוא גם פירוש הענין ד"דירה בתחתונים", שתהי' למטה ("בתחתונים") התגלות העצמות ממש, כפי שהוא בעצמותו.

והנה, הענין ד"דירה בתחתונים" נפעל ע"י העבודה דתורה ומצוות. ומזה מובן שהעבודה דתומ"צ צריכה להיות באופן שהוא מעין ודוגמת הענין ד"דירה בתחתונים" שנפעל על ידה.

וכיון שהענין ד"דירה בתחתונים" הוא התגלות העצמות, כפי שהוא בעצמותו, שהוא אחד הפשוט בתכלית הפשיטות — הרי גם העבודה דתומ"צ צריכה להיות באופן של פשיטות, היינו, ללא שום פניות, לא

---

9) ספר יצירה פ"א מ"ז.

10) ישעי' מג, ז. וראה לקו"ת בלק סט, סע"ג. ובכ"מ.

11) ראה תנחומא בחוקותי ג. נשא טז. ב"ר ספ"ג. במדב"ר פי"ג, ו. תניא רפל"ו. ובכ"מ.

12) ראה תו"מ סה"מ שבט ע' שח ובהנסמן שם בהערה 32.

פניות גשמיות ולא פניות רוחניות — שהרי כאשר העבודה היא מתוך פני', אין זו עבודה פשוטה, כיון שהיא מורכבת משני דברים: העבודה עצמה, והכוונה שבשבילה נעשית העבודה, אלא העבודה צריכה להיות טהורה — אך ורק במטרה לעבוד את הקב"ה, ללא שום כוונות ופניות, אלא בפשיטות, ועי"ז ממשיכים עצמותו ומהותו ית', "אחד" הפשוט, בגילוי.

וענין זה ישנו רק באופן העבודה ד"עבד כנעני" ובאופן העבודה ד"בת":

באופן העבודה ד"עבד עברי" ו"אמה עברי'" — יש איזה מכוון בעבודתו: לא מיבעי באופן העבודה ד"עבד עברי" שהיא כדי לקשר נפשו להוי' (כמבואר במאמר[13]) — שבזה יש לאדם העובד פני' לצורך עצמו (לקשר נפשו להוי'); ואפילו באופן העבודה ד"אמה עברי'" שהיא העבודה "לשמה", לשם התורה עצמה (כמבואר במאמר[13]) — הרי אף שאין כאן פני' לצורך עצמו ("אַ אייגענע פני'"), מ"מ, סו"ס ישנו איזה מכוון בעבודתו, ואין זו עבודה פשוטה.

ואילו עבודה פשוטה היא רק באופן העבודה ד"בת", שהוא ביטול במציאות לגמרי, כך שאין לו שום כוונות, כיון שאינו מציאות לעצמו כלל; וכמו כן באופן העבודה ד"עבד כנעני", שהעבודה היא בקבלת עול, שאינו מכוון שום ענינים כו', אלא עובד את הקב"ה בקב"ע.

ז. ויש להוסיף בזה, שבעבודה ד"עבד כנעני" יש מעלה גם לגבי העבודה ד"בת" — ע"ד המבואר בחסידות[14] שיש מעלה בעולם העשי' לגבי עולם האצילות, כיון שהאצלת עולם האצילות אינה אלא להיות ממוצע להתהוות הנבראים, ואילו תכלית הכוונה היא בעולם העשי' דוקא.

והענין בזה:

הן אמת שאופן העבודה ד"בת" אינו דומה לאופן העבודה ד"עבד עברי" ו"אמה עברי'", שהם בבחינת "יש", "יש מי שאוהב" או "יש מי שמשיג", משא"כ העבודה דבחי' בת היא באופן של ביטול במציאות, בדוגמת מעלת עולם האצילות לגבי עולמות בי"ע — אבל אעפ"כ, אף שאין כאן ענין אחר — ישות — שמעלים ומסתיר על אלקות, מ"מ, אין כאן גם ענין של ביטול (ושבירה) לאלקות;

---

13) פ"ד (לעיל ע' 79 ואילך). וש"נ.

14) ראה סה"מ תרמ"ג ע' לח. תרנ"ח ע' ל ואילך. המשך תרס"ו ע' תעא.

וזוהי המעלה באופן העבודה ד"עבד כנעני" — שאף שמצד עצמו "עבדא בהפקירא ניחא לי"[15], מ"מ, הרי הוא כופה ומבטל את טבעו ועובד את הקב"ה בקב"ע.

ועי"ז פועלים לא רק את הענין דדירה בתחתונים, אלא יתירה מזה — שיהי' ניכר ונרגש למטה הענין ד"אין עוד מלבדו"[16].

ח. והדרך להגיע לביטול זה, שהעבודה תהי' בפשיטות וללא שום חשבונות — היא ע"י ההתבוננות במעמדו ומצבו אליבא דנפשי' באמת, מבלי לרמות את עצמו ("ניט גענאַרטערהייט").

והיינו, שכאשר יתבונן האדם במעלת נשמתו טרם שירדה למטה, ובמעמדו ומצבו כפי שהוא עתה,

— שהרי "גם שיהי' צדיק גמור כו' לא יגיע למעלות כו' בטרם ירידתו לעוה"ז החומרי לא מינה ולא מקצתה"[17], ועאכו"כ בנדו"ד, שלא מדובר אודות מדריגות כאלו —

לא מיבעי בנוגע לכחות נפשו דהיינו שכל ומדות, אלא יתירה מזה, שעלול הוא לפעמים להיכשל ח"ו בענינים של פועל ממש, במחשבה דיבור ומעשה,

הרי כאשר יתבונן האדם בריחוקו מאלקות — יתעורר אצלו ההרגש שהוא אובד עצות, אבוד לגמרי ("ער איז אינגאַנצן א פאַרלאָרענער"),

ומצד הרגש זה — לא יתפסו מקום במוחו ("וועט אים ניט ליגן אין קאָפּ") ענינים של "מדריגות"; לא לימוד התורה לשמה לשם התורה עצמה, להמשיך אוא"ס בתורה, ולא לימוד התורה לשמה כדי לקשר נפשו להוי', וכמו כן לא יתפסו מקום במוחו ענינים של פניות, לא פניות רוחניות ולא פניות גשמיות; אלא ישקיע את עצמו ("ער וועט זיך אַריינוואַרפן") בלימוד התורה ובקיום המצוות ללא שום חשבונות (כמו בהמה שנמשכת בטבעה כו'), באופן שלמעלה מטעם ודעת.

ט. וענין נוסף במעלת קיום התומ"צ ללא שום חשבונות — שאז העבודה היא מצד פנימיות הנשמה:

עבודה שנעשית מצד פניות וכוונות — מגעת בחיצוניות הנפש בלבד, במקום שאליו מגיעות הכוונות, וכללותה הו"ע של השגה וטעם

15) גיטין יג, א. וש"נ.
16) ואתחנן ד, לה.
17) תניא פל"ז (מח, סע"א).

ודעת, שזהו בריחוק[18]; משא"כ כשהאדם מגיע לידי הכרה שאין בו שום דבר מצ"ע, ומשקיע את עצמו בתומ"צ ללא שום חשבונות — אזי עבודתו היא מצד פנימיות הנשמה (שזהו"ע "אשר תשים לפניהם"[19] — לפניהם דייקא, דהיינו לפנימיותם, כמבואר בהמאמר[20]).

וכאשר העבודה היא מצד פנימיות הנשמה — מגעת היא בפנימיות ועצמות א"ס, ועי"ז נפעל הענין דדירה בתחתונים, ויתרה מזה, שיהי' ניכר ונרגש ש"אין עוד מלבדו".

* * *

י. ההקדמה לכל ד' המדריגות הנ"ל ("עבד כנעני", "עבד עברי", "אמה עברי'" ו"בת") — היא "ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם", ש"משפטים" קאי על דיני ומשפטי התורה.

והיינו, שההקדמה לכל פרטי ד' המדריגות (שהם כנגד ד' עולמות אבי"ע) היא ע"י התורה, כיון שהתורה ממשיכה ומחברת את הקב"ה עם העולמות, וכן מחברת וממשיכה אוא"ס בנשמות ישראל. ולכן, התחלת כל סוגי העבודות הנ"ל היא בלימוד התורה.

וע"פ המבואר לעיל (ס"ט) שהעבודה צריכה להיות מצד פנימיות הנשמה דוקא, כיון שרק באופן זה אפשר לפעול את הענין ד"דירה בתחתונים", שהוא מטרת העבודה דתומ"צ (משא"כ מצד חיצוניות הנשמה בלבד אי־אפשר לפעול ענין זה) — הרי מובן, שגם בלימוד התורה שנעשה כהקדמה לעבודה זו, אי אפשר להסתפק בלימוד גליא דתורה, אלא צ"ל לימוד פנימיות התורה דוקא, המעוררת את פנימיות הנשמה.

וביאור החילוק בין גליא דתורה לפנימיות התורה — ע"ד החילוק בין תלמוד בבלי לתלמוד ירושלמי:

ענינו של תלמוד בבלי הוא "במחשכים הושיבני"[21], כיון שהוא מלא בקושיות, משא"כ תלמוד ירושלמי הוא "אור ישר", שכן, אף שגם בתלמוד ירושלמי יש לפעמים קושיות, הרי התירוץ מופיע מיד בסמיכות לקושיא, ללא ריבוי פלפול כו'[22].

---

18) ראה בארוכה סה"מ תרנ"ה ע' עד. וראה גם המשך תרס"ו ע' קיג. סה"מ תרע"ג ע' פג.

19) ריש פרשתנו.

20) אוה"ת שם ס"ע א'קמג. וראה גם תו"א פרשתנו עה, ג. אוה"ת שם ס"ע א'קכ ואילך. סד"ה ואלה המשפטים שנאמר בהתוועדות (לעיל ס"ע 82 ואילך).

21) איכה ג, ו. סנהדרין כד, א.

22) ראה תו"מ ח"ז ס"ע 188 ואילך. וש"נ.

וכן הוא בפנימיות התורה שהיא באופן של "אור ישר", וגם הקושיות והסתירות שיש לפעמים בפנימיות התורה, אינן אלא לבירור והבנת הענינים, ולא לשם הפלפול שבזה.

וזהו טעם נוסף לכך שפנימיות התורה מעוררת את פנימיות הנשמה, כיון שזהו ענין של אור ישר[23].

יא. ולהבין יותר ההדגשה וההכרח שבלימוד פנימיות התורה — בהקדים ביאור ענין לימוד התורה שלא לשמה ופרטי המדריגות שבזה[24], בהתאם להמבואר לעיל בהמאמר[25] (ע"פ מאמר אדמו"ר האמצעי הנ"ל[26]):

המדריגה היותר נעלית בלימוד התורה שלא לשמה היא — לימוד התורה כדי לידע את המעשה אשר יעשה, שלימוד זה נחשב "שלא לשמה", כיון שהלימוד אינו לשם התורה עצמה, אלא בשביל ענין המעשה[27].

לימוד זה הוא אמנם "שלא לשמה", כיון שאינו לשם התורה עצמה, ומ"מ, הלימוד הוא בשביל ענין של קדושה — לידע את המעשה אשר יעשה.

ואעפ"כ, כיון שלימוד זה הוא "שלא לשמה", דהיינו שמשתמש בתורה בשביל ענין אחר שאינו התורה עצמה, הנה מזה עלול לירד למדריגה תחתונה יותר — שילמד תורה מצד השכל שבה, כמ"ש[28] "כי היא חכמתכם ובינתכם (גם) לעיני העמים", והיינו, שלומד תורה מצד טבע נפשו השכלית, כיון שבטבעו הוא אוהב מושכלות.

ענין זה הוא אופן תחתון יותר ב"שלא לשמה", שהרי באופן הקודם, אף שהלימוד הוא "שלא לשמה", הרי זה בשביל ענין של קדושה, משא"כ באופן זה הלימוד הוא רק בשביל ענין השכל בלבד; אמנם, ההתחלה לאופן התחתון ב"שלא לשמה" היא מאופן הא' ב"שלא לשמה", כי, כאשר נסוג מהתורה כשלעצמה ("ער טרעט אָפּ פון תורה אליין") ללמוד בשביל ענין אחר, הרי במשך הזמן עלול הוא להגיע למצב של לימוד תורה לשם ענין שאינו של קדושה.

והנה, גם במדריגה השני' ב"שלא לשמה" (לימוד התורה מצד השכל שבה), אין הוא מנצל את התורה בשביל ענין אחר לגמרי, שהרי

---

23) חסר קצת (המו"ל).
24) ראה גם תו"מ ח"א ע' 134 ואילך.
25) פ"ד (לעיל ע' 78 ואילך).
26) דרך חיים שם פע"א ואילך.
27) ראה לקו"ש חכ"ג ס"ע 146 ואילך. וש"נ.
28) ואתחנן ד, ו.

סו״ס לימוד התורה שלו אינו לשם ענין שאינו תורה, אלא משום שהוא מחבב את השכל שבתורה, והחסרון הוא שאין זה מצד האלקות שבתורה, אלא מצד השכל שבתורה.

אמנם, מענין זה עלול הוא לרדת למטה עוד יותר — להשתמש בתורה בשביל עצמו, שעושה מהתורה ״קרדום לחתך בה״[29].

ואעפ״כ, גם באופן זה, הרי הענין שבשבילו מנצל את לימוד התורה הוא ענין של מצוה, שהרי מצוה עליו לפרנס את בני ביתו; העבירה היא רק בכך שמנצל התורה בשביל זה, אבל הפרנסה עצמה היא מצוה.

ומזה עלול הוא לרדת למטה עוד יותר — ללמוד תורה כדי שיקראוהו רב[30].

אמנם, גם באופן כזה, שאינו לומד תורה לשם התורה עצמה, וגם לא לשם השכל שבתורה, אלא הוא נסוג לגמרי (״ער טרעט אָפּ אינגאַנצן״) מענין התורה ומנצל אותה לצורך עצמו, ולא רק בשביל ענין שיש בו מצוה, אלא סתם בשביל עצמו, כדי שמציאותו תהי׳ גדולה וחשובה יותר — הרי זה עדיין קשור עם ענין התורה, שמעלת התורה גדולה וחשובה בעיניו (״ער האַלט פון תורה״), שלכן רצונו לרומם ולפאר את מציאותו ע״י לימוד התורה.

ומזה עלול לרדת למטה עוד יותר — ללמוד תורה כדי לקנתר ח״ו[31], שבזה מסתלק לגמרי מענין התורה, שאינו מתחשב כלל בתורה אפילו כדי לרומם ולפאר את מציאותו, אלא משתמש בה בשביל דבר אחר לגמרי — לקנתר כו׳.

ובזה גופא ישנם כמה מדריגות, ועד למדריגה התחתונה ביותר — שהוא עלול לקנתר את חבירו גם בדבר שהוא עצמו יודע שאינו אמת.

יב. והנה, בכל המדריגות ד״שלא לשמה״ הנ״ל, אפילו במדריגה התחתונה ביותר שלומד ע״מ לקנתר, שמנצל את התורה שלא במקומה לגמרי — הרי התורה שלמד תורה היא, ויש לו דין של תלמיד חכם, וצריך לקום מפניו כו׳[32].

---

29) אבות פ״ד מ״ה. וראה הל׳ ת״ת לאדה״ז פ״ד הי״ד.

30) ראה הל׳ ת״ת שם ה״ג.

31) ראה תוס׳ ברכות יז, סע״א, ובהנסמן שם עה״ג.

32) קידושין לב, ב. רמב״ם הל׳ ת״ת רפ״ו. טושו״ע יו״ד רסרמ״ד.

אבל ישנו אופן תחתון יותר ב"שלא לשמה" — שלומד תורה ומחדש היתרים להתיר את האסור ע"פ תורה, היינו, שלא זו בלבד שמנצל את התורה לענין אחר, אלא יתירה מזה, שמנצל את התורה לענין שהוא היפך התורה ח"ו, שאז תורתו אינה נחשבת לתורה, ועליו נאמר[33] "ולרשע אמר אלקים מה לך לספר חוקי", "לא זכה נעשית לו כו'" ההיפך ד"סם חיים"[34] — לו דייקא, כי גם אז התורה עצמה היא תורה, ורק בנוגע אליו נעשית היפך סם חיים. וע"ד שמצינו[35] לענין יוהכ"פ, שאף שמכפר על כל העבירות שבתורה, מ"מ אינו מכפר על מי שמחלל את יוהכ"פ עצמו[36], כיון ש"אין קטיגור נעשה סניגור"[37].

יג. ובזה גופא (בלימוד התורה כדי לנצלה היפך התורה) ישנם כמה פרטים ומדריגות:

ההתחלה היא — שמיקל באיסור דרבנן, שכן, להיותו "למדן", יודע הוא שאיסור דרבנן אינו חמור כאיסור דאורייתא (שהרי "ספיקא דרבנן לקולא" ו"ספיקא דאורייתא לחומרא"[38]), והיינו, שמנצל את למדנותו וידיעותיו בתורה כדי להקל באיסור דרבנן.

ואח"כ מתחיל להקל ולא להקפיד כ"כ גם באיסור דאורייתא. — בהיותו "למדן" שלמד גם תניא, יודע הוא שאף ש"האומר אחטא ואשוב אחטא ואשוב אין מספיקין בידו לעשות תשובה"[39], מ"מ "דחק ונתחזק ונתגבר על יצרו ועשה תשובה מקבלין תשובתו"[40], ומנצל ידיעה זו כדי להקל גם באיסור דאורייתא.

אבל אעפ"כ, באיסורים חמורים, כמו איסורי כרת רח"ל — אינו מיקל, בידעו שאיסורים אלו הם ענינים כלליים, שעלולים לנתקו ח"ו מכללות התקשרותו לאלקות[41] (שמטעם זה גם נשים ועמי־הארץ יראים בטבעם לעבור עבירות חמורות ח"ו).

אמנם, במשך הזמן עלול הוא לרדת וליפול בריחוק כל כך — שלא יהי' איכפת לו ("ס'זאל אים אויך ניט אָנרירן") לעבור גם עבירות

---

33) תהלים נ, טז. וראה הל' ת"ת לאדה"ז שם.

34) יומא עב, ב. וראה הל' ת"ת שם.

35) ראה תו"מ ח"ח ס"ע 142. וש"נ.

36) ראה כריתות ז, א. צפע"נ על הרמב"ם הל' יבום פ"ד ה"כ.

37) ברכות נט, רע"א. וש"נ. הובא בפרש"י עה"ת אחרי טז, ד.

38) ביצה ג, ב.

39) יומא פה, ב (במשנה).

40) תניא אגה"ת פי"א (ק, ב). וראה שם ח"א פכ"ה (לא, ב).

41) ראה ד"ה באתי לגני ה'שי"ת פ"ד (סה"מ תש"י ע' 116 ואילך). ד"ה זה שנה זו פ"ה (לעיל ע' 9 ואילך).

חמורות כמו איסורי כרת, שהרי סו"ס מדובר בענינים פרטיים, שאינם נוגעים בעצם הנשמה.

ועד שבמשך הזמן יכול הוא ליפול ממדריגתו עוד יותר, ובסופו של דבר לא ייבהל ("ער וועט זיך ניט אָפשרעקן") אפילו מלהמיר דתו רח"ל, וכפי שמצינו שהיו שעשו זאת בפועל, כיון שגם נקודת היהדות היא אצלם בהעלם.

יד. וההתחלה לכל זה היא מלימוד התורה שלא לשמה במדריגה היותר נעלית — לימוד התורה כדי לידע את המעשה אשר יעשה, שכן, כאשר לימוד התורה אינו לשם התורה עצמה, אלא לשם ענין אחר, הנה כשמתחיל לסגת, עלול הוא לרדת מדחי אל דחי, ועד שבסופו של דבר יהי' עלול להמיר דתו רח"ל.

ויתירה מזה: ההתחלה היא לאו דוקא מלימוד התורה שלא לשמה, בשביל פני' באופן היותר נעלה, אלא אפילו כאשר העבודה היא לשמה, שמכוין כוונות בלימוד התורה וקיום מצוותי', לקשר נפשו לה', או אפילו להמשיך אוא"ס בתורה — הרי כיון שאינו עובד עבודתו בפשיטות, ללא שום כוונות, אלא עבודתו היא מתוך "חשבונות", הנה מחשבון של "לשמה" עלול הוא אח"כ לבוא לחשבון "שלא לשמה", ולרדת מדחי אל דחי ח"ו.

ולכן מוכרח ביותר שהעבודה בלימוד התורה וקיום המצוות לא תהי' מורכבת בשום דבר, גם לא בענין הנעלה ביותר [כי, כשיש ענין של הרכבה, הרי היום ההרכבה היא בענין נעלה ביותר, ולמחר עלולה להיות ההרכבה בדבר פחות ביותר כו'], אלא העבודה צריכה להיות באופן של אחדות הפשוטה, שזוהי העבודה שמצד עצם ופנימיות הנשמה, ובאה ע"י לימוד פנימיות התורה דוקא.

וכאשר העבודה היא באופן כזה — אזי מתמלאת הכוונה דדירה בתחתונים, ועד שניכר בגילוי הענין ד"אין עוד"[42].

* * *

טו. ישנו סיפור שסיפר כ"ק מו"ח אדמו"ר בשם אביו אדמו"ר מהורש"ב נ"ע[43]:

בגלל ענין מסויים שפעל אדמו"ר מהורש"ב, לקח אותו אביו,

---

42) ואתחנן ד, לט.

43) ראה סה"ש תרח"צ (הוצאת תשע"ד) ס"ע 274 ואילך.

אדמו"ר מהר"ש נ"ע, להיכלות העליונים, עד למקום מסויים, שעד שם הי' באפשרותו של אדמו"ר נ"ע להצטרף לאדמו"ר מהר"ש[44], ומשם המשיך אדמו"ר מהר"ש ללכת בעצמו. בינתיים, הבחין אדמו"ר נ"ע בהיכל מואר ביותר, שבו ישב יהודי שמצד מדריגתו לא הי' שייך לכאורה להמצא בהיכל זה[45]. כשחזר אדמו"ר מהר"ש, שאלו אדמו"ר נ"ע: כיצד מגיע יהודי זה לאותו היכל? והשיב לו אדמו"ר מהר"ש, שהוא אמנם יהודי פשוט, אלא שהי' בקי בתניא ונהג תמיד לחזור תניא בע"פ.

וההוראה מסיפור זה — שגם בשעה שחסר בענין ההבנה וההשגה, בכל זאת מאיר אור, נמצאים בהיכל מואר כו'.

אבל, כדי שלא לישב שם "בעיניים קשורות", היינו, שרואים ולא יודעים מה רואים, שומעים ולא מבינים מה שומעים — יש צורך ללמוד ולהבין בהבנה והשגה, ואז נמצאים במעמד ומצב של עיניים ואזניים פקוחות.

והדרך להבנה והשגה — היא לכל לראש ע"י ענין היגיעה, היינו, להתייגע בפשטות בלימוד תורת החסידות, שהרי "לא יגעתי ומצאתי אל תאמין"[46].

ונוסף לזה ישנה גם העצה של נתינת הצדקה, צדקה בגשמיות, ומכל־שכן צדקה ברוחניות, שעי"ז "נעשה[47] מוחו ולבו זכים אלף פעמים ככה"[48].

---

44) ראה סה"ש תרצ"ז ס"ע 190 ואילך.
45) ראה גם סה"ש שם ס"ע 203 ואילך.
46) מגילה ו, ריש ע"ב.
47) תו"א בתחלתו (א, ב).
48) חסר אריכות הדברים בענין זה, וכן חסר סיום השיחה (המו"ל).